

АРХІТЕКТОР ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ БЕКЕТОВ

Новгородов Д.В.

Олексій Миколайович Бекетов (1862-1941) – видатний український архітектор, новатор, науковець, викладач. Олексій Миколайович присвятив все своє життя будівництву та архітектурі, досягнувши найвищих вершин у своїй справі. Творча спадщина О. М. Бекетова складається з понад 100 житлових та громадських будівель у багатьох містах нашої країни, в тому числі близько 50 побудовано за проектами Бекетова у його рідному Харкові. Олексій Миколайович Бекетов – зодчий, що істотно вплинув на розвиток Харкова кінця XIX та першої третини XX століття, вклавши величезну частку в створення нового архітектурного обличчя міста та заклавши основи для подальшого його розвитку протягом всього XX століття. Харків'яни пам'ятають та шанують внесок свого славетного земляка в розбудову міста. В Харкові встановлено два пам'ятника Олексію Бекетову, на його честь названа 24-та станція харківського метрополітену «Архітектора Бекетова», Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, розміщені пам'ятні дошки на будівлях, де жив та працював Олексій Миколайович.

О.М. Бекетов народився 3 березня (19 лютого за старим стилем) 1862 року в Харкові у дворянській родині видатного вченого-хіміка академіка Миколи Миколайовича Бекетова (1827–1911) – одного із творців сучасної фізичної хімії. Дитячі роки Бекетова пройшли у Харкові. Тут він навчався в приватній художній школі М. Д. Іванової-Раєвської, а також закінчив Перше реальне училище, де малюнок і живопис викладав Дмитро Безперчий (учень Карла Брюллова). Величезну роль у формуванні поглядів майбутнього архітектора відіграли найбільш близькі люди: батько Микола Миколайович Бекетов та дядько Андрій Миколайович Бекетов. Микола Миколайович Бекетов (1826–1911) – вчений-хімік, професор, доктор хімії, викладав в Харківському університеті та Харківському практичному політехнічному інституті, **голова Харківського відділення Імператорського Російського технічного товариства (1883–1887), президент Російського фізико-хімічного товариства (1889–1890, 1896–1897, 1900, 1902, 1903, 1911)**. Андрій Миколайович Бекетов (1825-1902) – вчений-ботанік, один з основоположників морфології та географії рослин, ректор Петербурзького університету. Перебуваючи під впливом академічного середовища, вивчаючи книги з багатой домашньої бібліотеки, Олексій Бекетов отримав прекрасну освіту, що стала фундаментом його професійних знань.

Вищу освіту О.М. Бекетов отримав у Санкт-Петербурзі на архітектурному факультеті Імператорській Академії мистецтв (1882-1888), де

його вчителями були такі знані петербурзькі майстри кінця XIX – початку XX століття, як Р.А. Гедіке, А. І. Кракау, Д. І. Грімм, М. Є. Месмахер.

Після закінчення Академії мистецтв 1889 року О.М.Бекетов повернувся з Санкт-Петербурга до Харкова. «Я стояв біля казкових палаців і згадував вузькі провулки рідного міста, тісні й брудні, забудовані глиняними будиночками вулиці, – згадував Олексій Миколайович, – і мене з нестримною силою потягнуло до Харкова, захотілося віддати йому всі свої здібності».

У Харкові молодий архітектор взяв шлюб із Ганною Алчевською, донькою відомого українського підприємця, промисловця та мецената Олексія Кириловича Алчевського. Комерційні зв'язки Алчевського разом із власним талантом, творчою активністю та цілеспрямованістю Бекетова, дозволили молодому архітектору швидко увійти в пул провідних зодчих Харкова і отримувати постійні замовлення.

Першим великим реалізованим проектом Олексія Бекетова став будинок Комерційного училища (1889–1893), що приніс молодому архітектору визнання. Це сталося завдяки перемозі молодого архітектора в закритому конкурсі на проект нової будівлі Комерційного училища, організованому Купецькою громадою Харкова. Проект вирізнявся класичними пропорціями, раціональністю, зручним плануванням, строгістю й вишуканістю деталей.

В 1894 році О.М.Бекетов виконав проект *«Бібліотека на 1,5 млн. томів з галереєю великих людей і нумізматичним музеєм»*. Санкт-Петербурзька Імператорська Академія мистецтв за відмінні успіхи в архітектурі, доведені цим програмним проектом, присвоїла харківському архітектору звання Академіка архітектури й обрала його Дійсним членом Академії мистецтв. Таким чином у віці 32-х років Олексій Бекетов став Академіком архітектури.

Наприкінці XIX, початку XX ст. Харків стрімко зростав, відбувався будівельний бум. О.М. Бекетов став одним із головних авторів в формуванні архітектурного середовища та обличчя міста. За його проектами у Харкові було побудовано близько 50 будівель, більшість із яких розташована на центральних площах і вулицях. Виконані в різних стилях, позначені масштабністю та ефектністю, ці споруди до сьогоднішнього дня визначають характер забудови центральних районів міста. Архітектурний ансамбль однієї з головних площ Харкова — Миколаївської площі (зараз площа Конституції) визначають будівлі Земельного, Торгового та Волзько-Камського банків, збудовані за проектами Олексія Бекетова в період з 1895 по 1908 роки. До значних будівель О. Бекетова, зведених у місті Харкові, належать Міська Громадська бібліотека (1889–1901), Судові установи (1889–1902), Азовсько-Донський Комерційний банк (1897), Медичне товариство з Пастерівським інститутом (1911–1913), Притулок-

пансіонат для дворян похилого віку (1915–1916), Комерційний інститут (1914–1916), Вищі жіночі курси (1916), Електротехнічний корпус Харківського технологічного інституту (1921–1929), житловий будинок працівників Південної залізниці (1925–1936) та інші. Значні будівлі архітектора є і в інших містах України: в Києві, Дніпрі, Лубнах, Алушті, Сімферополі, на Донбасі.

Багатогранний талант Олексія Бекетова проявився також і у педагогічній діяльності. Викладацьку діяльність Олексій Миколайович розпочинає 1 вересня 1889 року в Харківському технологічному інституті, де він керував курсами архітектурного проектування й малювання. Цей курс був виданий в ХТІ під назвою «Архітектура». У 1898 році йому присвоєно звання професора. О.М. Бекетов працював також в інших навчальних закладах Харкова: Художньому училищі, Художньому інституті, Інженерно-будівельному інституті та в Інституті комунального будівництва. Майстер підготував ціле покоління архітекторів, серед яких були, такі, згодом відомі, зодчі, як В. Кричевський, А. Душкін, Я. Ліхтенберг, М. Зеленін, Л.Тервен, Л. Ройтенберг, Е. Гамзе, О. Прейсфренд та інші.

Внесок О.М. Бекетова в розвиток архітектурно-будівельної галузі України є безцінним. Завдяки роботі архітектора була створена архітектурне середовище та обличчя Харкова кінця XIX – першої третини XX століття, була сформована харківська наукова архітектурна школа, представники якої вплинули на подальший архітектурний розвиток України та світу протягом всього XX століття.

ДО 135-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В.П. ЛІННИКА

Озоженко Т.І.

В липні 2024 року виповнилося 135 років з дня народження Володимира Павловича Лінника, видатного вченого світового рівня в області прикладної фізики та астрономічної оптики.

Народився В. П. Лінник 6 липня 1889 року в Харкові в робочій сім'ї. Батько Іван Петрович Темнов працював токарем по металу на одному з підприємств міста. В 1891 році після смерті батька мати, не маючи матеріальних можливостей утримувати сина, віддала його на виховання своєму братові Павлу Федоровичу Ліннику, ковалеві за професією та механіком-любителем за покликанням душі. Петро Федорович усиновив небожа, надавши йому своє прізвище. Хлопчина до 1898 року проживав з новою родиною в Чернігівській губернії. Потім вони переїхали до Київської губернії, а саме до м. Біла Церква. Там Володимир закінчує двокласне училище, а у 1909 р. Білоцерківську гімназію із золотою медаллю.